

Prof. dr hab. Bogusław Sygit

O C E N A

dorobku naukowo-badawczego, dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej Pana dr Adriana Szumskiego w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

- I. Ocenę sporządzono na wniosek Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów Naukowych.
- II. Podstawę oceny stanowiły materiały i prace otrzymane od Dziekana Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, a mianowicie:
 1. monografia habilitacyjna pt.: „Znaczenie członkostwa Polski w Interpolu dla funkcjonowania Policji”, wyd. Oficyna Wydawnicza Arboretum, Wrocław 2018, stron 206;
 2. monografia pt.: „Tymczasowe aresztowanie w kontekście zasady domniemania niewinności. Aspekty karnoprocesowe i prawnomiędzynarodowe”, wyd. Oficyna Wydawnicza Arboretum, Wrocław 2012, stron 316.
 3. monografia pt.: „Wykorzystanie taktyki i techniki kryminalistycznej w ramach czynności operacyjno-rozpoznawczych”, Wrocław 2010, stron 348;
 4. podręcznik pt.: „Prawne podstawy bezpieczeństwa – wybór tekstów źródłowych”, wyd. Oficyna Wydawnicza Arboretum, Wrocław 2013;
 5. kserokopie publikacji naukowych Habilitanta (rozdziały w książkach, artykuły naukowe i recenzje);
 6. dokumentacja wniosku, w tym Autoreferat.

A.

Ocena osiągnięć naukowo-badawczych.

Obejmuje, zgodnie z kryteriami oceny określonymi w § 3 i § 4 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 1 września 2011 r. (Dz. U. Nr 196, poz. 1165), w obszarze nauk społecznych:

- 1) autorstwo publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazie JCR lub na liście ERIH (§ 3 p.2 cytowanego rozporządzenia); Habilitant ma w swoim dorobku dwie wartościowe prace ogłoszone w takich czasopismach, a mianowicie: 1) pracę pt.: „Afrapol – a New Initiative of Police Cooperation Between African Countries”, ogłoszoną w „Internal Security” 2015, s. 39-46 oraz 2) pracę pt.: „Instruments Used by Interpol In the Fight Against International Trafficking In Human Beings” – opublikowaną w „Internal Security” 2016, s. 59-67;
- 2) autorstwo monografii, publikacji naukowych w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych, niż znajdujące się w bazach lub na liście, o których mowa w § 3 p.1 (§ 4 p.1 w zw. z § 3 pkt 2 cyt. rozporządzenia).

Habilitant ma w tym względzie następujący dorobek:

1. Monografię habilitacyjną pt.: „Znaczenie członkostwa Polski w Interpolu dla funkcjonowania Policji, wyd. Oficyna Wydawnicza Arboretum, Wrocław 2018.

Ocena tej rozprawy – zgłoszonej jako osiągnięcie naukowe (w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2013 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki) sprowadza się do udzielenia odpowiedzi, czy stanowi ona **znaczący** wkład Autora w rozwój prawa (jako dyscypliny naukowej). Po zapoznaniu się z tą pracą – nie mogę tak jej ocenić, skoro:

- 1) Ujęcie tematy monografii od strony „znaczenia” jest tak oczywiste, że nie trzeba żadnych badań, czy opracowań, aby uzasadnić tezę o wartościach, jakie daje przynależność do Interpolu. Bardziej wartościowe i oryginalne byłyby rozważania od strony „modelu tej współpracy tym bardziej, że ten aspekt uwzględnia rozdział czwarty pracy.
- 2) Na aspekcie „znaczeniowym” rozważań zaciążyły przyjęte „problemy badawcze”. Są one bardzo ubogie, skoro dotyczą: a) „statusu Interpolu”, b) „historii przynależności Polski do Interpolu” oraz c) określenia stref działania Policji, których dotyczy członkostwo w Interpolu. Trudno zgodzić się z Habilitantem, że „problemy badawcze opisane w punktach a) i b) umożliwiają zrealizowanie głównego celu pracy, a mianowicie ustalenia, jaki wpływ na funkcjonowanie Policji w Polsce wywarło i wywiera członkostwo w Interpolu i jakie są prognozy w tym względzie. Jeśli uznać, że cel ten został osiągnięty, to tylko poprzez rozważania zamieszczone w rozdziałach IV i V.
- 3) Aczkolwiek wybór celu pracy był sprawą Habilitanta i tylko On o nim miał prawo decydować, to jednak gdy przychodzi oceniać, trzeba przyznać, że jest mało ambitny, bo przewidywalny bez jakichkolwiek badań. W efekcie – we Wnioskach końcowych, rozliczając się z wyników badań, mających dowodzić zrealizowanie celu pracy – Autor pisze, że „członkostwo to wywarło **istotny** wpływ”, a współpraca „rozwija się”.
- 4) Praca ma w istocie charakter historyczny (rozdziały I i II) oraz sprawozdawczy. Nawet najwartościowszy rozdział IV jest bowiem w istocie zaledwie „sprawozdaniem” z form współpracy z Interpolem. Mimo to, dla Czytelnika ma on wartość poznawczą, gdyż grupuje w jednym miejscu wiedzę na ten temat.
- 5) Habilitant mimo deklarowanej znajomości języka angielskiego i włoskiego – bardzo skromnie wykorzystał literaturę obcą. Na 62 pozycje książkowe – jedynie 19 to prace w języku obcym; na 73 wykorzystane artykuły naukowe – były jedynie 3. W świetle tego porażająca jest ilość wykorzystanych źródeł internetowych (85). W ten sposób praca zatracą po trosze charakter naukowy.
- 6) Nie podzielam poglądu Habilitanta, że dotychczasowe piśmiennictwo w skromnym zakresie odnosi się do „znaczenia członkostwa Polski w Interpolu”. Co prawda w tytule wielu opracowań na ten temat nie ma zwrotu „znaczenie” – ale mamy poważne dzieła z tego zakresu, np. Ignaczaka, Czaplińskiego, czy Safjańskiego. Nie mogę więc zgodzić się z Habilitantem, że jego monografia wypełnia lukę w tym względzie.
- 7) Analizując warsztat naukowy Habilitanta wykorzystany przy opracowaniu tej monografii nie można oprzeć się wrażeniu, że jest On bardzo skromnym Autorem, albo ukrywa swój dorobek w tym względzie. Mam prawo tak sądzić, gdy weźmie się pod uwagę, że Habilitant przed wydaniem tej monografii napisał co najmniej 14 artykułów naukowych dotyczących zagadnień omawianych w tej pracy – a w przypisach (471) ani w Wykazie literatury, nie przywołał **żadnej** ze swoich prac.

Podniesione uwagi sprawiają, że monografia mimo, że jest lekturą wartościową i ciekawą poznawczo, mimo, iż Habilitant napisał ją dobrym stylem i zrozumiale; mimo, że jest

niewątpliwie wkładem Habilitanta w podsumowanie współpracy Policji z Interpolem i uświadomieniem korzyści, jakie ta współpraca daje – to jednak nie można jej uznać za „stanowiącą znaczny wkład w rozwój prawa” (jako przyjętej dyscypliny naukowej), a jedynie za wkład w jej rozwój.

B.

Ocena pozostałych (poza pracą habilitacyjną) osiągnięć naukowo-badawczych, o których mowa w § 4 pkt 1 cytowanego rozporządzenia.

Według informacji przedłożonej w Autoreferacie na pozostały dorobek Habilitanta składają się: 1) trzy monografie, 2) recenzowane artykuły naukowe oraz rozdziały w książkach – łącznie 50 pozycji, 3) dwie recenzje monografii. Na dowód tego Habilitant przedłożył:

I. Trzy monografie, a mianowicie:

- 1 – „Wykorzystanie taktyki i techniki kryminalistycznej w ramach czynności operacyjno-poznawczych”, Wrocław 2010;
- 2 – „Tymczasowe aresztowanie w kontekście zasady domniemania niewinności. Aspekty karno-procesowe i prawno-międzynarodowe”, Wrocław 2012;
- 3 – „Prawne podstawy bezpieczeństwa – wybór tekstów źródłowych”, Wrocław 2013.

II. Kserokopie 50 artykułów naukowych i 2 recenzji.

Ad. I.

Lektura przedłożonych monografii upoważnia do stwierdzenia, iż:

1) Tytuł monografii „Wykorzystanie taktyki i techniki kryminalistycznej...” – jest identyczny, jak temat rozprawy doktorskiej obronionej w 2007 r. Aczkolwiek w monografii brak jest informacji co do tego, czy jest to opublikowana praca doktorska – to jednak można mieć zasadne podejrzenie w tym względzie. Jeśli tak, to mimo, że wydano ją dopiero w 2010 r. (a więc po dacie obrony doktoranta), to jednak – jeśli tak było – trudno zaliczyć ją do „osiągnięcia naukowego po otrzymaniu stopnia doktora” (vide art. 16 ust. 2 ustawy);

2) Monografia „Tymczasowe aresztowanie...” spełnia wymóg określony w cyt. art. 16 ust. 2 ustawy. Jest to niewątpliwie „osiągnięcie naukowe” Habilitanta. Poza wątkiem teoretyczno-prawnym Autor przeprowadził badania 334 spraw karnych. Aczkolwiek rozważania nie doprowadziły Habilitanta do oryginalnych, czy może nawet rewolucyjnych ustaleń i propozycji, to jednak opracowanie to jest wartościowe bo podaje, jak na rok 2012 rozwiązano w prawie i praktyce problem przestrzegania zasady domniemania niewinności w toku postępowania przygotowawczego. Taka ocena nie zmienia faktu, że zagadnienie będące przedmiotem tej monografii było dostrzeżone i opisane już w 1954 r. przez prof. L. Schaffa (a w 1955 r. – przez Szerera).

3) „Podstawy prawne bezpieczeństwa...”, które Habilitant podał jako jedną z monografii – trudno przyznać jej taki status, jest to bowiem zbiór 11 aktów prawnych. Wkładem Habilitanta była praca poza wyborem tych aktów – napisanie na pół strony Wprowadzenia.

Reasumując, w mojej ocenie na trzy przedstawione monografie, jedynie praca dot. „Tymczasowego aresztowania...”, (mimo jej charakteru opisowego), może być traktowana jako „osiągnięcie naukowe” Habilitanta.

Ad. II.

Gdy chodzi o ocenę 50 artykułów naukowych (i rozdziałów w książkach) oraz 2 recenzje, to trzeba stwierdzić po ich lekturze, że:

- 1) Niektóre z podanych prac (4) powstały i były opublikowane przed otrzymaniem stopnia doktora – i z tego względu nie powinny się znaleźć w Wykazie Dorobku (art. 16 ust. 2 ustawy).
- 2) Pozostałe artykuły i recenzje były publikowane głównie w krajowych czasopismach naukowych oraz w 6 zagranicznych. W krajowych – były to przede wszystkim „Racja stanu” (7), „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” (5); „Przegląd Policyjny” (4); „Dyplomacja i bezpieczeństwo” (4) oraz „Przegląd Prawa i Administracji” (3). Natomiast w takich czasopismach, jak „Przegląd Sądowy”, czy „Prokuratura i Prawo” – Habilitant opublikował po jednym artykule. Spośród zagranicznych – było to: „Economia e Diritto” i „Internal Security”. Tematyka tych artykułów była bardzo zróżnicowana. Za najbardziej wartościowe z punktu widzenia naukowego uznałem artykuły dotyczące: 1) Prawnej odpowiedzialności za szkody spowodowane przez „śmieci kosmiczne” (Racja Stanu 1/2011); 2) „Tymczasowe aresztowanie w świetle prawa międzynarodowego” (Racja Stanu 2/2011); 3) „Udział Polskiej Policji w operacjach pokojowych regulujących konflikty zbrojne o charakterze etnicznym (zamieszczona w pracy zbiorowej pod red. E.T. Szyszlaków); 4) „zasada praworządności i przestrzegania etyki zawodowej w czynnościach operacyjno-rozpoznawczych” (zamieszczona w pracy zbiorowej pod red. P. Boroszowskiego i B. Detyny); 5) „Współpraca międzynarodowa w zwalczaniu przestępczości zorganizowanej na obszarach dawnych konfliktów etnicznych na przykładzie misji EULEX Kosowo, „Wschodnioznawstwo” 2016.

Lektura tych opracowań jest prawdziwą uczcią intelektualną i potwierdza kompetencje Habilitanta nie tylko w zakresie „prawa”, ale i „stosunków międzynarodowych”. Nie dziwi więc, że Habilitant zajmował się dotąd aż trzema obszarami badań:

- 1) kryminalistyką (w tym międzynarodową współpracą policyjną oraz czynnościami operacyjno-rozpoznawczymi);
- 2) postępowaniem karnym i prawem karnym;
- 3) współczesnymi stosunkami międzynarodowymi.

Każdy z tych obszarów ma swoje odzwierciedlenie w publikacjach Habilitanta. Wszystkie mają walor „osiągnięcia naukowego” i oceniam je jako opracowania godne dr nauk prawnych i mgr stosunków międzynarodowych, oraz stwierdzam, że stanowią znaczny wkład Habilitanta w rozwój wybranej dyscypliny naukowej.

C.

Ocena dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej Habilitanta.

Kryteria tej oceny obejmują zgodnie z wymaganiami określonymi w § 5 cytowanego rozporządzenia:

I. Uczestnictwo Habilitanta w programach europejskich, innych programach międzynarodowych i krajowych. Habilitant był kierownikiem i wykonawcą dwóch projektów krajowych:

- 1) projektu „Tymczasowe aresztowanie w kontekście zasady domniemania niewinności” – realizowanego w ramach Konkursu na Wewnętrzne Projekty Badawcze na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego (VI-XII 2012 r.);
- 2) projektu „Prawne podstawy bezpieczeństwa” realizowanego w ramach konkursu, o którym mowa w pkt 1 (VII-XII 2013 r.).

Na realizację tych projektów otrzymał granty. Ponadto, dwukrotnie przyznano Habilitantowi stypendium w ramach programu Erasmus + Teaching Staff Mobility – w efekcie czego

prowadzi w języku angielskim seminaria i wykłady na Uniwersytecie w Salzburgu i w Bolonii.

II. Udział w konferencjach naukowych (międzynarodowych i krajowych lub udział w Komitetach organizacyjnych).

Habilitant czynnie uczestniczył w 25 konferencjach, w tym:

- 1) o charakterze międzynarodowym odbytych w kraju – 17;
- 2) międzynarodowych, za granicą – 6 (w tym w Kaliningradzie, w Neapolu (5),
- 3) ogólnopolskich (2).

Na wszystkich konferencjach Habilitant wygłaszał referaty, w tym na zagranicznych w języku angielskim. Na międzynarodowej Konferencji w Wałbrzychu („Kryminalistyka w administracji”, V 2012 r.) pełnił rolę moderatora podczas obrad plenarnych.

III. Otrzymane nagrody i wyróżnienia.

Za działalność naukowo-dydaktyczną i organizacyjną Habilitant otrzymał 3 nagrody rektorskie (w 2014, 2015 i 2016). Ponadto Dziekan Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego – przyznał Habilitantowi dyplom – podziękowanie za zaangażowanie w promocję Wydziału poprzez Udział w spotkaniach z uczniami szkół średnich w ramach Projektu Edukacyjnego EDU w 2016 r.

IV – V. Udział w konsorcjach i sieciach badawczych oraz kierowanie projektami we współpracy z innymi ośrodkami naukowymi w kraju i za granicą.

W otrzymanych materiałach brak jest informacji na ten temat.

VI. Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism.

Pan dr A. Szumski jest członkiem redakcji włoskiego czasopisma naukowego „Economia e Diritto”; był też członkiem Kolegium Redakcyjnego periodyku „Racja Stanu”.

VII. Członkostwo w organizacjach i towarzystwach naukowych (międzynarodowych lub krajowych).

Habilitant jest członkiem trzech towarzystw: Polskiego Towarzystwa Kryminalistycznego, Polskiego Towarzystwa Bezpieczeństwa Narodowego oraz Polskiego Towarzystwa Studiów Międzynarodowych.

VIII. Osiągnięcia dydaktyczne.

Od chwili zatrudnienia (2007 r.) – Habilitant prowadził w pierw zajęcia na kierunku „Stosunki międzynarodowe”, a później też na kierunku „Bezpieczeństwo Narodowe” i „Dyplomacja Europejska”. W latach 2013-2015 wykładał poza Uniwersytem w Wyższej Szkole Prawa im. Heleny Chodkowskiej we Wrocławiu. Prowadził te zajęcia nie tylko w formie wykładów, ale też ćwiczeń, konserwatoriów, seminariów), aż z 13 przedmiotów i o bardzo zróżnicowanej tematyce (od kryminalistyki, prawa międzynarodowego publicznego, po ochronę środowiska, prawo konsularne, ochronę praw własności intelektualnej, czy ściganie przestępczości. Trzeba dodać, że Habilitant prowadzi wykłady również w języku angielskim. Było i jest to możliwe dzięki wyjątkowej kompetencji Habilitanta, który poza wykształceniem prawniczym, ma dyplom magistra stosunków międzynarodowych, a pracę doktorską napisał z kryminalistyki. Dla urozmaicenia procesu dydaktycznego o wiedzę ponadprogramową Habilitant opracował (wraz z Zespołem) wybór materiałów pomocniczych do nauki prawa międzynarodowego publicznego oraz wydał podręcznik pt.: „Prawne podstawy bezpieczeństwa – wybór tekstów źródłowych”, Wrocław 2013.

Ustalenia te pozwalają uznać, że Habilitant ma już bogate doświadczenie dydaktyczne, a osiągnięcia w tym względzie uprawniają do ich wysokiej oceny.

IX. Osiągnięcia popularyzatorskie i organizacyjne.

Mimo poważnego zaangażowania się Habilitanta w proces dydaktyczny – nie zaniedbuje działań promujących naukę. Wśród działań w tym względzie trzeba odnotować:

- 1) Promocję Instytutu Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Wrocławskiego podczas wrocławskich targów edukacyjnych TARED.
- 2) Pełnienie funkcji Jurora w Studenckim Turnieju Negocjacyjnym.
- 3) Udział w Dolnośląskim Festiwalu Nauki, w ramach którego wygłosił wykład.
- 4) Udział w promocji Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu przez aktywny udział w spotkaniach z uczniami szkół średnich, w ramach Projektu Edukacyjnego EDU. Spotkania te odbywał też poza Wrocławiem (np. w Świdnicy, gdzie miał wykład dla uczniów Zespołu Szkół Mechanicznych).

Z kolei o aktywności (stosownie do stażu naukowego) na polu organizacyjnym mogą świadczyć:

- uczestnictwa w komisjach egzaminacyjnych powoływanych w związku z zakończeniem studiów I lub II stopnia;
- pełnienie czterokrotnie funkcji sekretarza w komisjach rekrutacyjnych.

X. Opieka naukowa nad studentami.

Habilitant sprawował ją od 2017 r. wobec 16 studentów w ramach seminariów dyplomowych, na których przygotowano prace z zakresu prawa karnego, prawa międzynarodowego, kryminalistyki oraz bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Ponadto recenzował prace studentów ze Studenckiego Koła Naukowego REM, działającego w Instytucie Studiów Międzynarodowych; recenzował prace licencjackie i magisterskie.

XI. Opieka nad doktorantami.

Z przedłożonych materiałów nie wynika, aby Habilitant angażował się już w tą opiekę. Nie pełnił w efekcie dotąd funkcji promotora pomocniczego.

XII. Staże zagraniczne i krajowe.

W przedłożonej dokumentacji nie znalazłem również informacji na ten temat.

XIII. Wykonywanie ekspertyz.

Z Autoreferatu można sądzić, że Habilitant dotychczas nie ma osiągnięć w tym względzie.

XIV. Udział w zespołach eksperckich i konkursowych.

Za działalność ekspercką Habilitant uznaje:

- udział w charakterze eksperta w panelu dyskusyjnym pt.: „Terroryzm we współczesnym świecie” – zorganizowanym przez Instytut Studiów Międzynarodowych (III 2016),
- udział w seminarium nt.: „System antyterrorystyczny RP – zorganizowanym przez Wyższą Szkołę Oficerską Wojsk Lądowych we Wrocławiu (I 2017),
- udział w seminarium zorganizowanym przez Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża oraz College of Europe Natolin Campus (Warszawa – Natolin III 2016),
- udzielenie wypowiedzi (w tym opinii) dla mediów nt. związane z bezpieczeństwem narodowym, czy funkcjonowaniem kryminalistyki.

XV. Recenzent projektów i publikacji (międzynarodowych i krajowych).

Habilitant był recenzentem dwóch książek. Recenzje ukazały się w „Przeglądzie Policyjnym” (2/2017) oraz w „Sprawach Międzynarodowych” (3/2017). Ponadto recenzował (2014-2015) prace zam. w „Zeszytach Naukowych Koła Wschodnioeuropejskiego Stosunków Międzynarodowych oraz w 2016 r. opracowania „Dokąd zmierza Unia Europejska” (Koło Naukowe Studentów Europeistyki).

XVI. Współpraca międzynarodowa.

Habilitant może pochwalić się współpracą:

- 1) z zagranicznymi czasopismami naukowymi: z „Economia e Diritto” (w którym był członkiem redakcji) i „Internal Security”;
- 2) z Uniwersytetami w Bolonii (gdzie prowadził seminaria w j. angielskim) i Salzburgu (gdzie wykładał w j. angielskim).

Reasumując – ocena dorobku dydaktycznego, popularyzatorskiego, organizacyjnego oraz współpracy międzynarodowej – wypada dla Habilitanta korzystnie. Uwzględniając realia życia naukowego oraz status naukowy Habilitanta (dorobek w tym względzie wzbogacał będąc tylko dr nauk prawnych i mgr stosunków międzynarodowych) – osiągnięcia w tym względzie oceniam bardzo wysoko i stwierdzam, że wykazują one istotną aktywność naukową Habilitanta.

D. Wniosek końcowy

Po wnikliwej analizie dokumentacji obrazującej dorobek naukowo-badawczy, dydaktyczny, popularyzatorski, organizacyjny i współpracę międzynarodową oraz po zapoznaniu się z monografią habilitacyjną oraz pozostałymi opracowaniami naukowymi Habilitanta – moja ocena wypada następująco:

- 1) praca wskazywana jako osiągnięcie naukowe („Znaczenie członkostwa Polski w Interpolu dla funkcjonowania Policji) – stanowi zwykły (a nie jak wymaga tego ustawa – znaczny wkład w rozwój wybranej dyscypliny naukowej);
- 2) pozostały dorobek naukowy - mimo zgłoszonych uwag, można uznać za stanowiący „znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej oraz za dowód istotnej aktywności naukowej Habilitanta;
- 3) dorobek zaś w zakresie dydaktyki, popularyzacji nauki oraz współpracy międzynarodowej – oceniam najwyżej i potwierdza on istotną aktywność Habilitanta w tym zakresie.

W efekcie, skoro art. 16 ust. 2 ustawy wymaga, aby całokształt osiągnięć naukowych uzyskanych po otrzymaniu stopnia doktora stanowił znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej (w tym przypadku prawa), to mimo mojej zaniżonej oceny pracy habilitacyjnej, a przy bardzo wysokiej ocenie pozostałych osiągnięć – pozytywnie opiniuję wniosek Pana dra Adriana Szumskiego o przyznanie mu stopnia dra habilitowanego nauk prawnych.

Opinię w tym względzie daję trochę na kredyt, ale za to z głębokim przekonaniem popartym lekturą wszystkich prac Habilitanta, że biorąc pod uwagę Jego cały dorobek naukowy i całokształt jego dotychczasowych poczynań naukowych – stanowią one w sumie znaczny wkład w rozwój nauki prawa – jako dyscypliny naukowej, a tego wymaga od Habilitanta prawo.

